

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

VPP
Valsts pētījumu
programma

Latvijai zudušās ģimenes 2011–2018: vecāki un viņu bērni

Kristīne Lece, Latvijas Universitāte, 20.03.2020

Pētījuma aktualitāte

- kopš 20. gadsimta 90. gadiem Latvijā samazinās:
  - ✓ dzimstība;
  - ✓ līdz ar to - iedzīvotāju skaits jaunākajās vecuma grupās;
- īpaša uzmanība jāpievērš ģimenēm ar bērniem;
- ja emigrē kāds no ģimenes vecākiem, pastāv liela iespēja, ka:
  - ✓ kopā ar viņu emigrēs arī bērni;
  - ✓ nākamie bērni dzims ārpus Latvijas;
- zaudējot darbaspējas un reproduktīvā vecuma personu, valsts
  - ✓ zaudē darbaspēku tagad;
  - ✓ samazina to nākotnē;
- līdzīga ietekme ir arī šādu ģimeņu vecāku mirstībai.

Pētījuma mērķis

- identificēt personu grupas, kuras īpaši pakļautas
  - ✓ emigrācijas riskam;
  - ✓ mirstības riskam;
- analizēt emigrācijas un mirstības saistību ar ģimenes
  - ✓ tipu;
  - ✓ dzīvesvietu 2011. gada Tautas skaitīšanas laikā;
- identificēt ģimenes, kurās arī bērni dodas emigrācijā.

Izmantotie dati un metode

- pētījumā izmantota kohortas metode, izsekojot, vai 8 gadus pēc 2011. gada Tautas skaitīšanas, jeb 01.01.2019, apskatāmā persona ir Latvijas pastāvīgais iedzīvotājs;
- personām, kuras 01.01.2019 nav Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji, noteikts iemesls – persona ir emigrējusi vai mirusi.

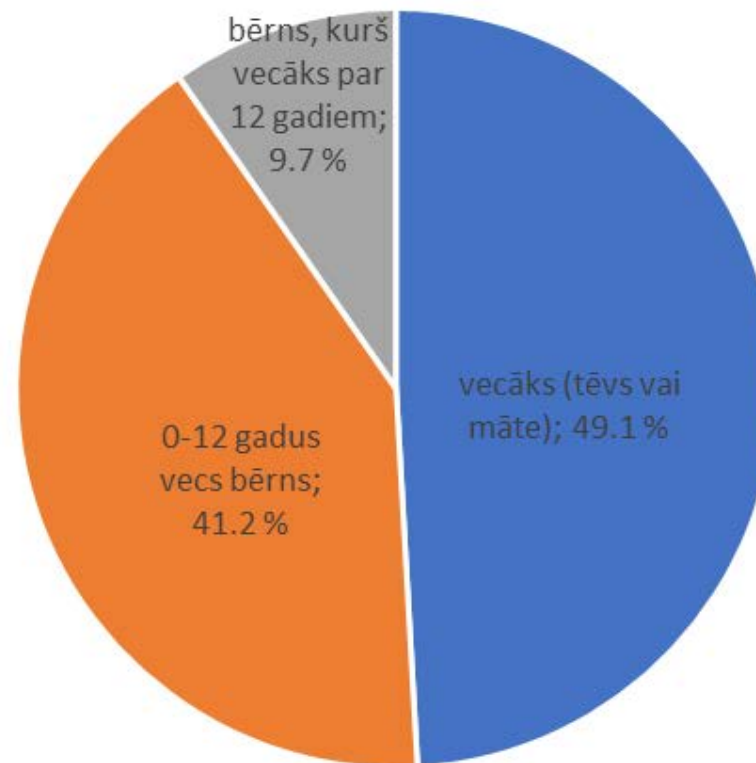
Izmantotas CSP sagatavotās datubāzes:

- 2011. gada Tautas skaitīšanas datubāze;
- iedzīvotāju skaita novērtējuma datubāze uz 01.01.2019;
- migrācijas datubāzes par 2011.–2018. gadiem;
- mirstības datubāzes par 2011.–2018. gadiem.

Aprēķini veikti programmā IBM SPSS Statistics.

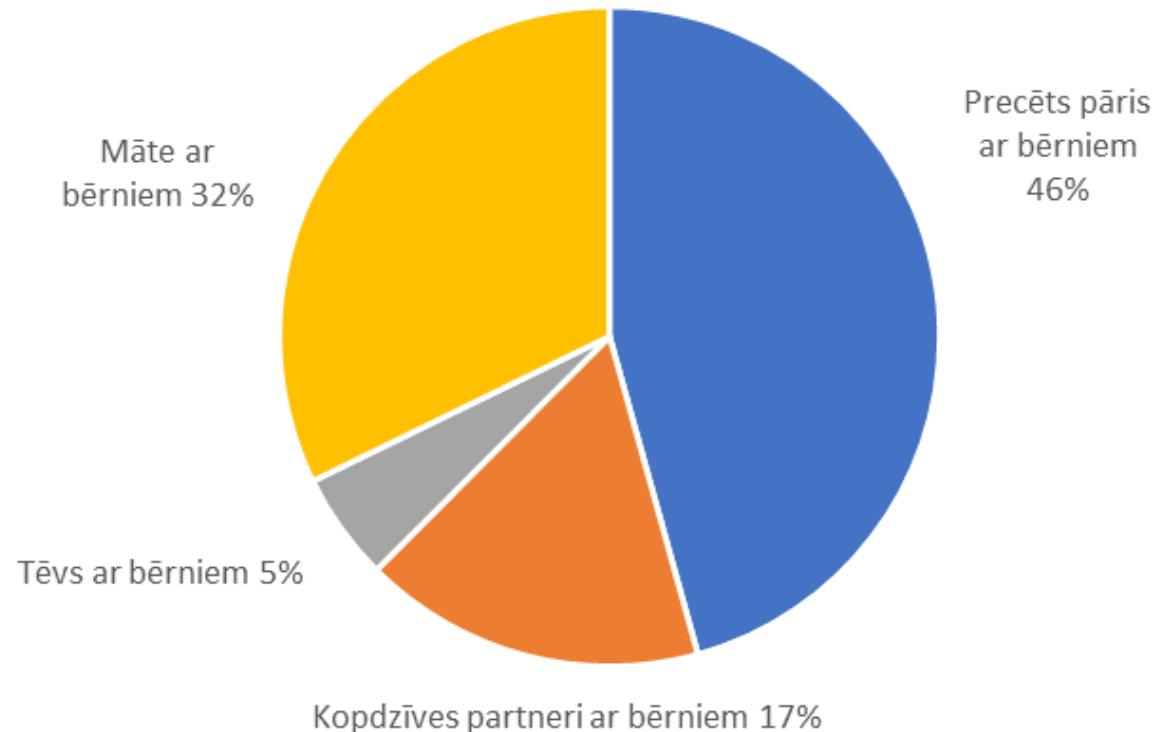
Pētījuma kohorta

- dati - CSP sagatavotā 2011. gada Tautas skaitīšanas datubāze;
- apskatītas ģimenes, kurās ir vismaz viens bērns vecumā no 0 līdz 12 gadiem;
- pētījumā nav iekļautas ģimenes, kurās visi bērni ir vecāki par 12 gadiem, jo atskaites datumā – 01.01.2019 - viņi jau ir pilngadīgi, beiguši skolu un var dzīvot patstāvīgi;
- pavisam apskatītajās 181 904 ģimenēs 2011. gada Tautas skaitīšanas laikā dzīvoja 601 989 personas.

Personu sadalījums pēc statusa ģimenē

Apskatāmo ģimeņu sadalījums pēc ģimenes tipa

- ģimenes tips noteikts atbilstoši 2011. gada Tautas skaitīšanā lietotajai metodoloģijai;
- 70 % no šīm ģimenēm aug viens 0-12 g. v. bērns, 30 % - divi vai vairāk šāda vecuma bērni.

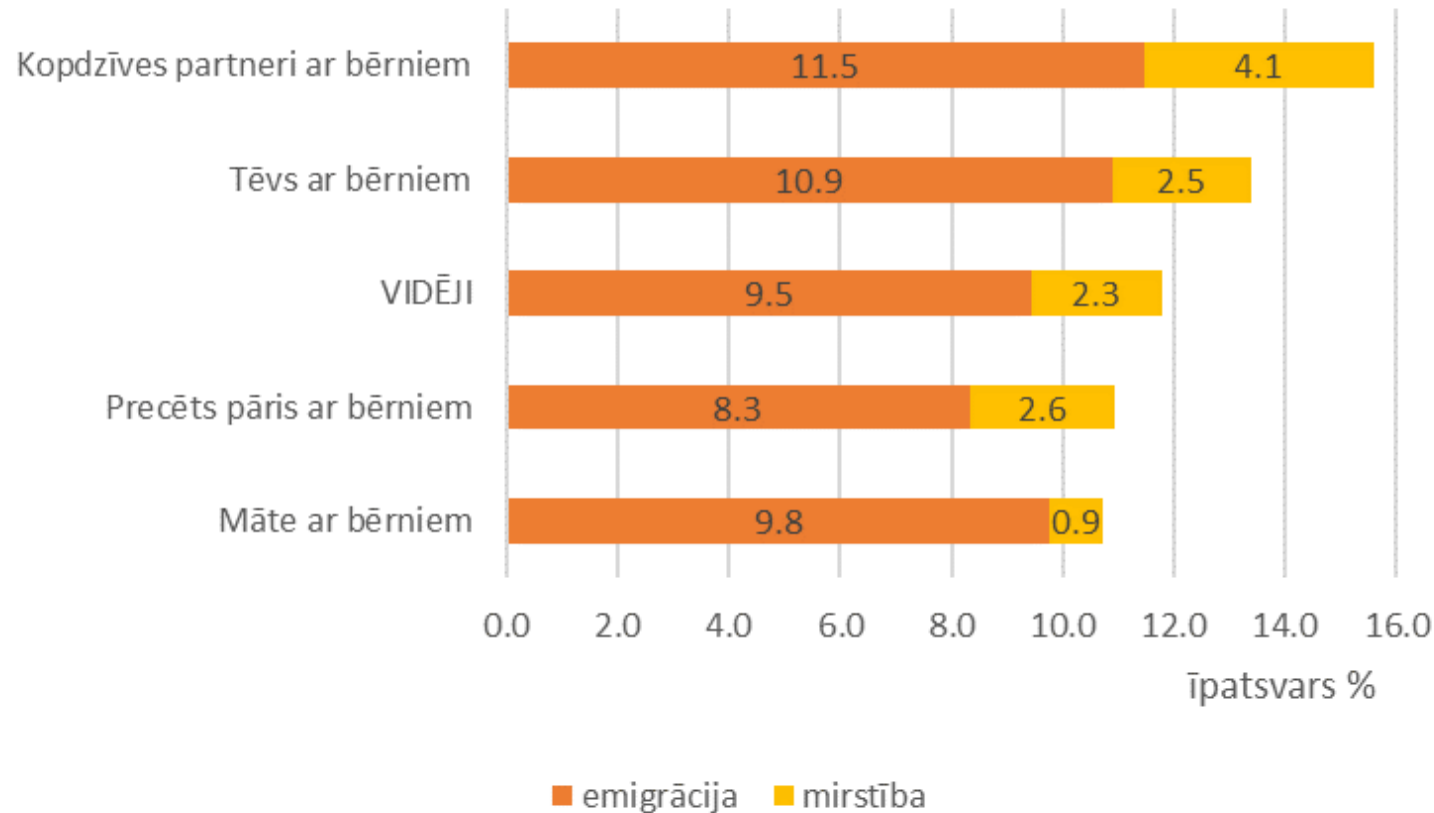
Apskatāmās personas

- Apskatītas personas, kurām 2011. gada Tautas skaitīšanas laikā statuss ģimenē bijis “vecāks”, t. i. **tēvs** vai **māte**.
- Nav apskatīti:
  - ✓ personas, kuras 2011. gada Tautas skaitīšanas laikā ģimenē nedzīvoja, piemēram, “vientuļā tēva” ģimenes tipā bērnu māte nedzīvoja šajā ģimenē;
  - ✓ bērni, kuri emigrējuši vieni paši bez vecākiem, piemēram, kopā ar citu radnieku vai adoptēti.

Vidējie rādītāji

- **11,7 %** no apskatītajām ģimenēm kāds no vecākiem, kurš ģimenē ir bijis, 01.01.2019 vairs nedzīvo Latvijā;
- emigrācija ir skārusi **9,5 %** ģimeņu, mirstība **2,3 %** ģimeņu (0,1 % ģimeņu viens no vecākiem ir emigrējis, otrs miris).

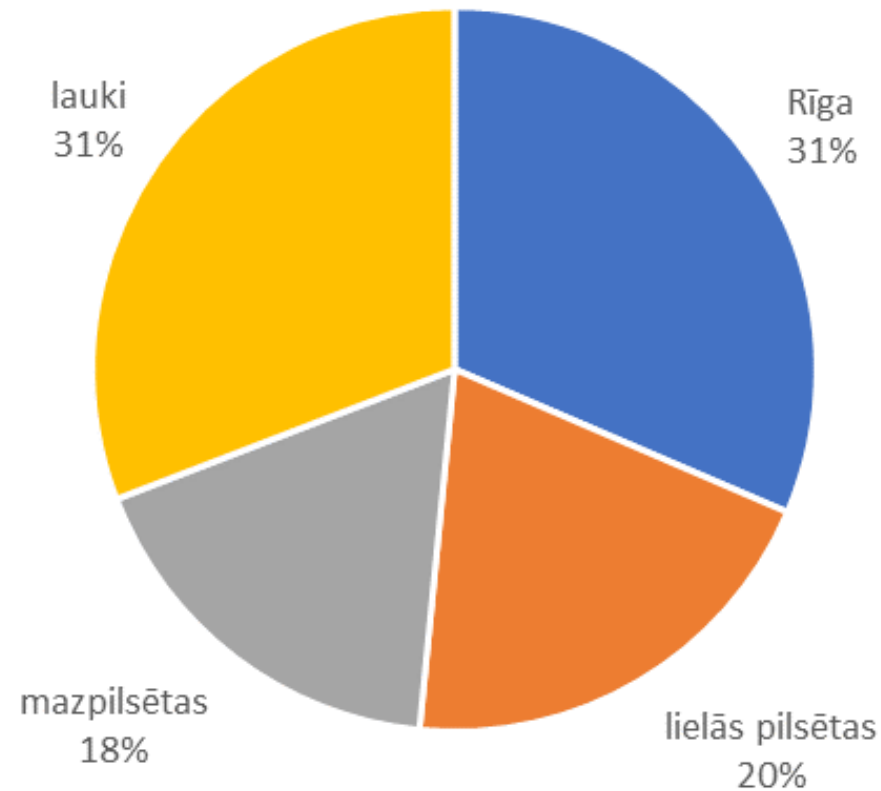
Emigrācijas un mirstības saistība ar ģimenes tipu

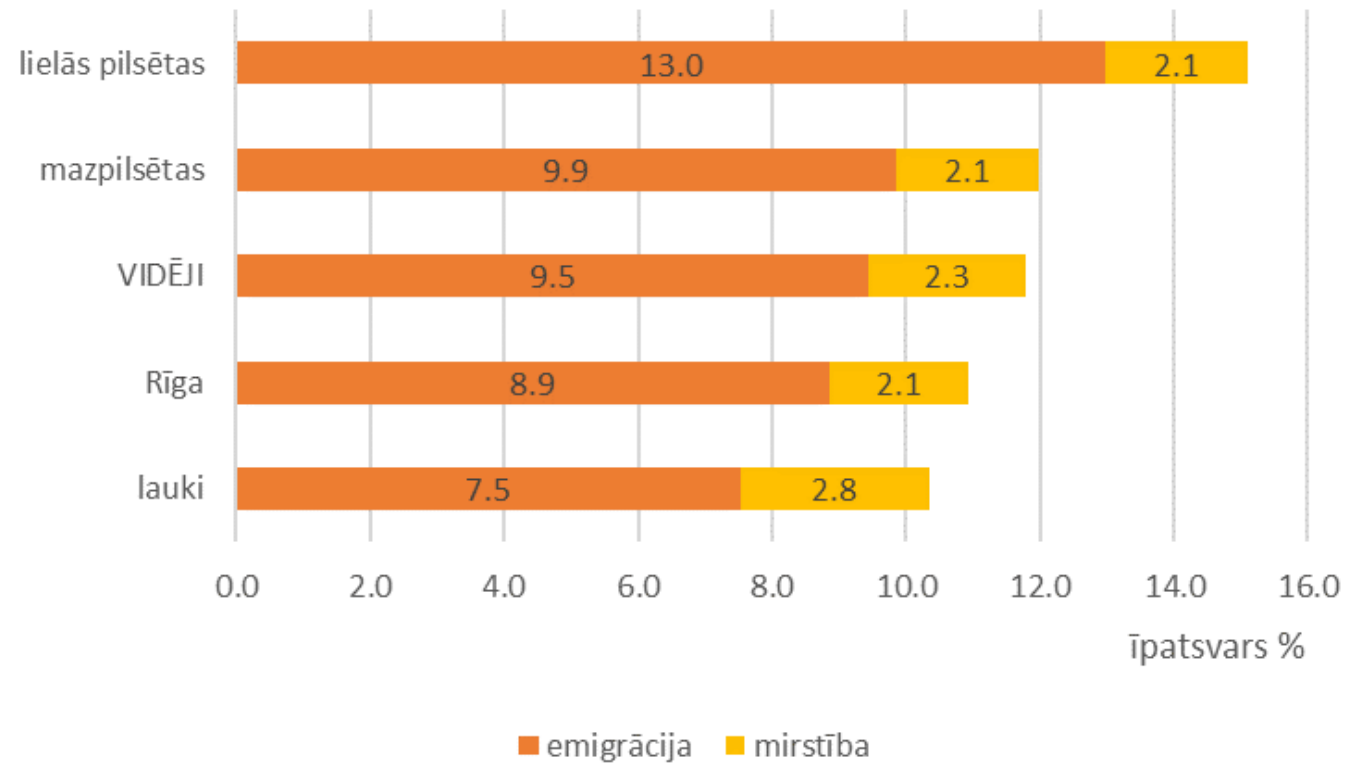
- vislielākais ģimeņu īpatsvars, kurās kāds no vecākiem vairs nedzīvo Latvijā, ir ģimenēm ar tipu “kopdzīves partneri ar bērniem” – 15,4 % ģimeņu;
- šī grupa pārsniedz citas gan emigrācijas ziņā (11,5 %), gan mirstības ziņā (4,1 %).

Apskatāmo ģimeņu sadalījums pēc apdzīvotas vietas lieluma

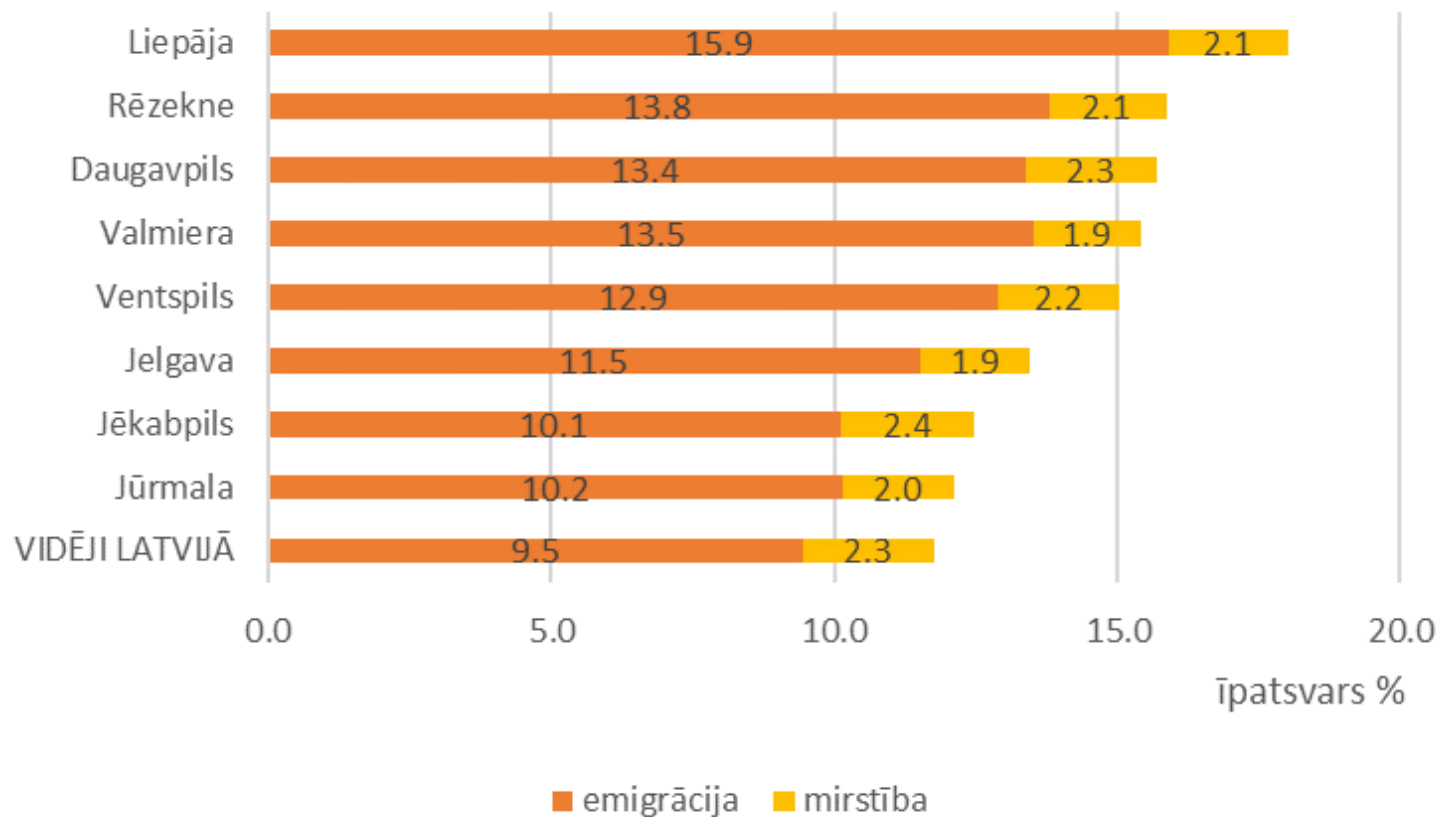

Emigrācijas un mirstības saistība ar apdzīvotās vietas lielumu

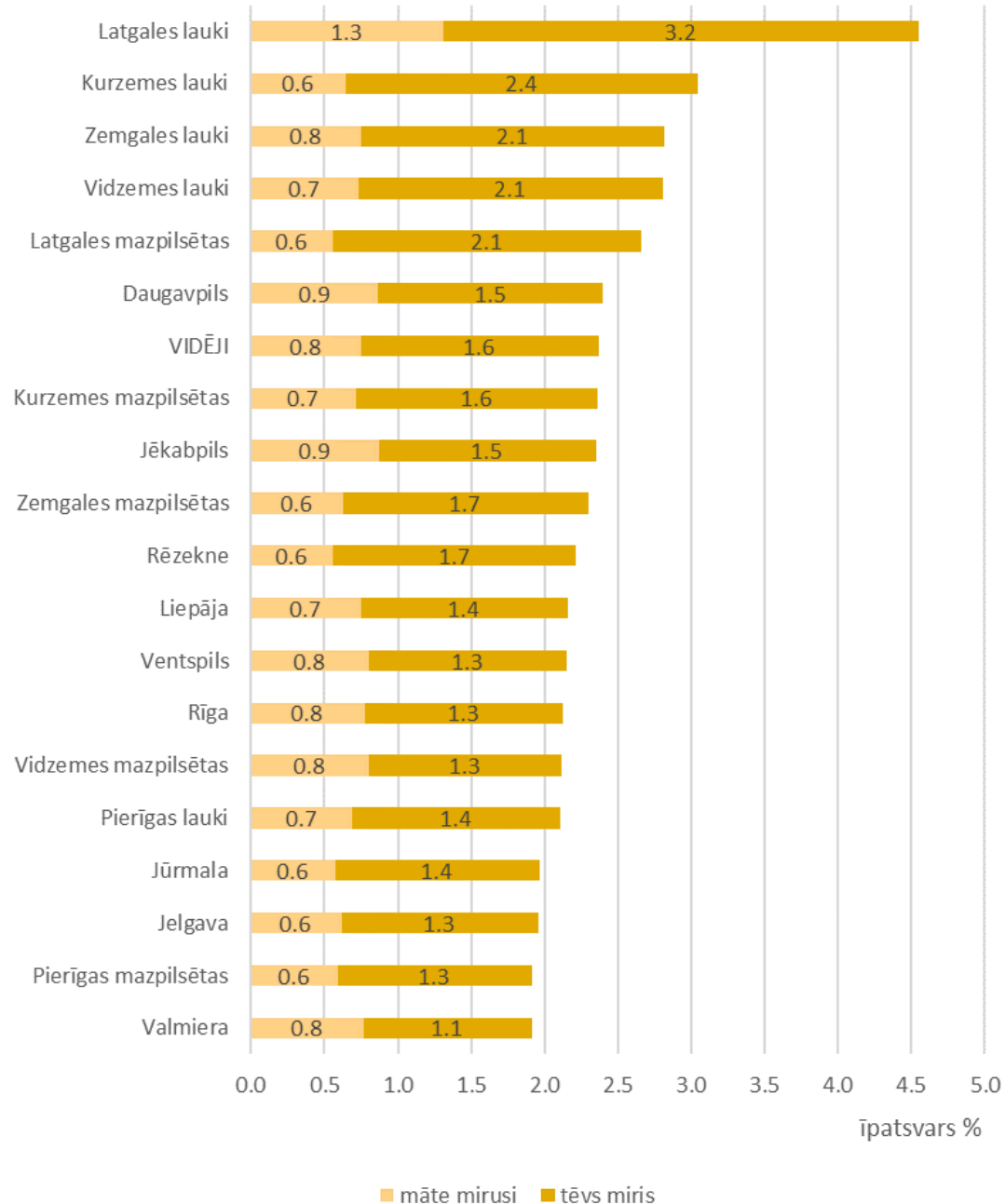
- vislielākais ģimeņu īpatsvars, kurās kāds no vecākiem vairs nedzīvo Latvijā, ir ģimenēs, kuras 2011. gada Tautas skaitīšanas laikā dzīvoja lielajās pilsētās (15 %);
- parējās grupās šis rādītājs ir samērā līdzīgs;
- vislielākais ģimeņu īpatsvars, kurās kāds no vecākiem ir miris, ir laukos (2,8 %).

Emigrācija un mirstība ģimenēm no lielajām pilsētām

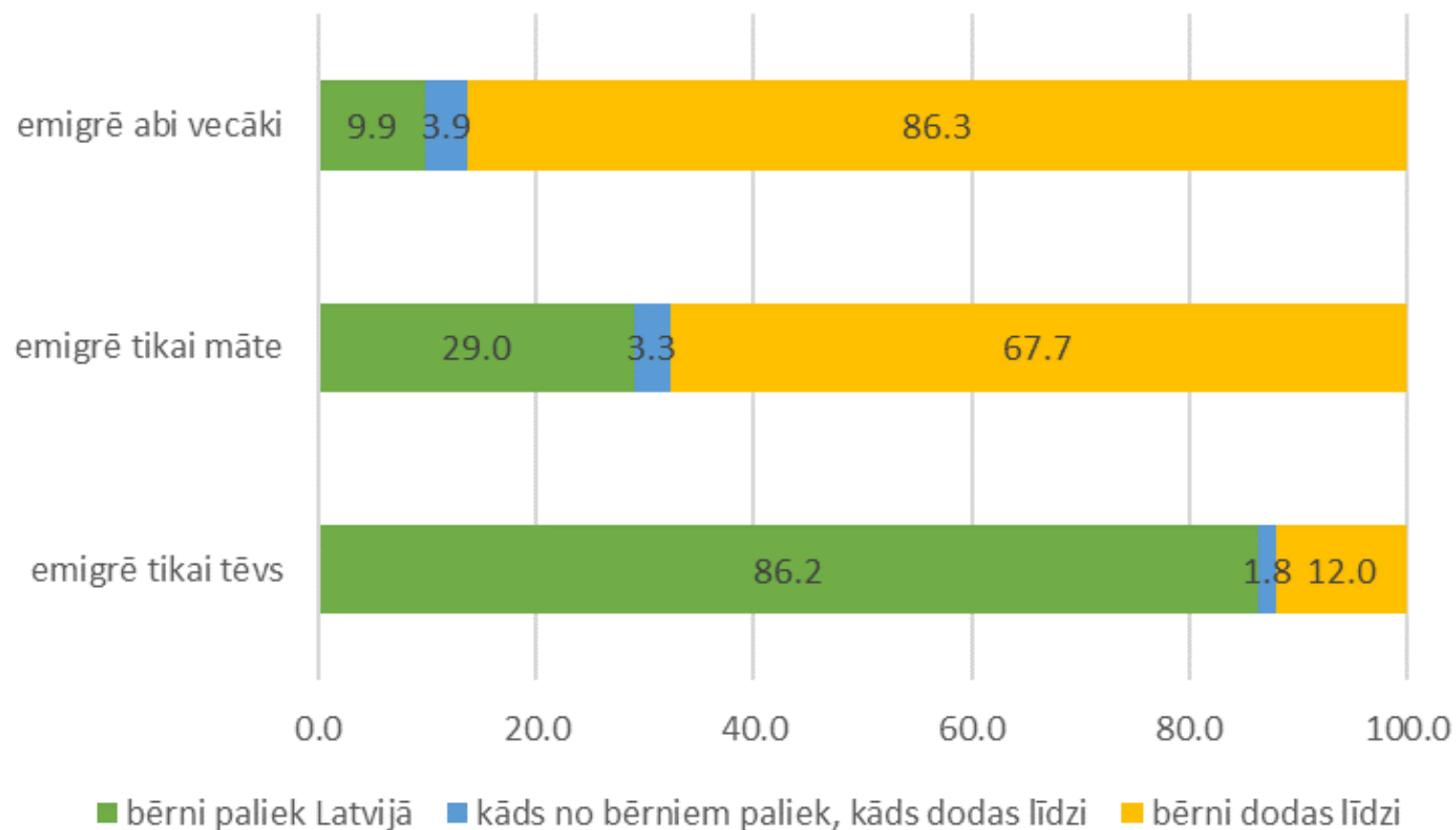
- visvairāk bērnu vecāku ir zaudējusi Liepāja (17,9 % ģimeņu), Rēzekne (15,7 %), Daugavpils (15,6 %), Valmiera (15,2 %) un Ventspils (15,0 %);
- šo izmaiņu cēlonis galvenokārt ir emigrācija, īpaši Liepājā, kur emigrācija ir skārusi 15,9 % ģimeņu, kas par 6,4 % procentpunktiem pārsniedz Latvijas vidējo rādītāju 9,5 %.

Mirstības saistība ar ģimenes dzīvesvietu

- vidēji Latvijā 1,6 % ģimenēs ir miris tēvs, 0,8 % ģimenēs – māte;
- Latgales laukos tēvs ir miris 3,2 % ģimeņu, māte 1,3 % ģimeņu;
- liela vīriešu mirstības ietekme ir arī Kurzemes, Vidzemes un Zemgales laukos (tēvs miris 2,0 – 2,3 % ģimeņu) kā arī Latgales mazajās pilsētās (tēvs miris 2,1 % ģimeņu);
- Rīgā un Pierīgā gan emigrācijas, gan mirstības ietekme uz ģimenes vecāku zaudējumu ir mazāka par vidējo Latvijā.

Emigrācija un bērni

- vecākiem dodoties emigrācijā, rodas jautājums, vai bērnus atstāt Latvijā otram vecākam vai radiem, vai arī ņemt līdzi emigrācijā;
- vismazākais risks, ka emigrēs arī bērni, ir tad, ja emigrē tikai tēvs, bet māte paliek Latvijā.

Secinājumi

1. 01.01.2019, jeb 8 gadus pēc 2011. gada Tautas skaitīšanas, 11,7 % no apskatītajām ģimenēm kāds no vecākiem, kurš ģimenē ir bijis, vairs nedzīvo Latvijā.
2. Vecāka(-u) zaudējuma iemesls 9,5 % ģimeņu ir emigrācija, 2,3 % ģimeņu - mirstība.
3. Atkarībā no ģimenes tipa ģimenes ar vislielāko vecāku zaudējuma risku ir “kopdzīves partneri ar bērniem” un “tēvs ar vienu vai vairākiem bērniem”.
4. Atkarībā no ģimenes dzīvesvietas ģimenes ar vislielāko vecāku zaudējuma risku emigrācijas dēļ ir tās, kuras 2011. gada Tautas skaitīšanas laikā dzīvoja Latvijas lielajās pilsētās – Liepājā, Rēzeknē, Daugavpilī, Valmierā vai Ventspilī.
5. Ģimenes ar vislielāko vecāku (sevišķi – tēva) zaudējuma risku mirstības dēļ dzīvoja Latgales laukos un mazajās pilsētās, kā arī Kurzemes, Vidzemes un Zemgales laukos.
6. Rīga un Pierīga ir vismazāk apdraudētās teritorijas gan emigrācijas, gan mirstības dēļ.
7. Vismazākais risks, ka emigrēs arī bērni, ir tad, ja emigrē tikai tēvs, bet māte paliek Latvijā.

Paldies par šai prezentācijai veltīto laiku!

Labu veselību visiem!

**Jautājumus un komentārus lūdzu sūtīt uz e-pastu
kristine.lece.lv@gmail.com**